

מנה בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

לע"צ הרה"ג ר' משה יוסף בן ר' חיים חייקל מילצקי זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 186 פרשת פינחס תשפ"ג

גיטין נד-ס

גזולה שלא נודעה לרבים מכפרת מפני תיקון המזבח. גמרא רבא אומר שיש ללמוד מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא שאם אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן ולאשה עצמה אמר כנסי שטר חוב זה היא מגורשת, שהרי אם מועיל גט בחרשת שלא מדעתה כך כאן לא צריך דעת, ולכאורה זה פשוט ויש לומר שהחידוש הוא שהיינו אומרים שכשאמר שטר חוב זה הוא ביטל את הגט, קמ"ל שאם זה היה ביטול היה צריך לומר לעדים ואמר כך לאשה משום הבושה.

קטנה אוכלת בתרומה ומשמע שחרשת אינה אוכלת שגזרו שמא יאכיל חרש בחרשת, ולכאורה מדוע שלא תאכל הרי היא קטן שאוכל נבילות, ויש לומר שגזרו שמא יאכיל חרש בפקחת ולא תאכל אפילו תרומה דרבנן גזירה משום תרומה דאורייתא.

לב"ש מריש שבנאו בכירה מקעקע את כל הבירה ומחזיר את המריש לבעליו, וב"ה אומרים שישלם לו רק את דמי המריש משום תקנת השבים. **עולא** אומר שמדאורייתא חטאת גזולה אינה מכפרת בין קודם יאוש בין אחר יאוש שיאוש אינו קונה, ואמרו חכמים שבאינה ידועה מכפרת כדי שלא יהיו הכהנים עצבים, אמרו לו התלמידים ששינינו במשנה מפני תיקון המזבח אמר עולא שכוונת המשנה שכיוון שהכהנים עצבים א"כ המזבח בטל, רב יהודה סובר שמדאורייתא חטאת גזולה מכפרת בין נודעה בין לא נודעה שיאוש קונה, **עמוד ב** ואמרו חכמים שבנודעה אינה מכפרת כדי שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות, ולעולא מובן מדוע כתבה המשנה חטאת אך לרב יהודה אין חילוק בין חטאת לעולה, ויש לומר שזה בדרך לא מיבעיא שלא רק עולה לא תכפר שהיא כליל אלא אפילו חטאת ואשם שרק הדם והחלב מגיע למזבח והשאר נאכל לכהנים בכ"ז גזרו שלא יאמרו שמזבח אוכל גזילות, ולעולא מובן מדוע המשנה אומרת שבלא נודעה מכפרת מפני תיקון המזבח, ויש לומר להיפך שבנודעה אינה נודעה מכפרת ובנודעה לא מכפרת מפני תיקון המזבח, ורבא מוכיח ממה ששינוי שאם גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר משלם כפל ולא תשלומי ד' וה' ושנו על כך שאם שחטו בחוץ עגוש כרת, ולכאורה אם נאמר שיאוש אינו קונה א"כ לא חל ההקדש ומדוע חייב כרת, ורב שיזבי אומר שיש כרת מדבריהם וצחקו עליו מה שייך כרת מדבריהם אמר רבא שאין לצחוק על דבריו של אדם גדול אלא כוונתו שהכרת בא על ידי שחכמים הביאו את זה לרשותו, ורבא מסתפק אם זה ברשותו משעת גניבה או משעה שהקדישה ונ"מ לגיזות וולדות שבינתיים, אח"כ אמר רבא שמסתבר שרק משעה שהקדיש זה ברשותו כדי שהחוטא לא ירויח.

משנה לא היה ביהודה דין סיקריקון עד הרוגי המלחמה ומשעת הרוגי המלחמה נעשה דין סיקריקון, שאם קנה קרקע מסיקריקון ואח"כ חזר וקנה מבעל הבית המקח בטל, ואם לקח מבעל הבית ואח"כ מסיקריקון המקח קיים, ואם לקח נכסי מילוג מאיש ואח"כ קנה מאשתו המקח בטל, ואם לקח מאשה ואח"כ מהאיש מקחו קיים וזה למשנה ראשונה אך ב"ד של אחריהם אמרו שהקונה מסיקריקון משלם רבע לבעלים כי הזיילו לו רבע, וכ"ז כשאין ביד הבעלים לקנות אך אם יש בידם לקנות הם קודמים לכל אדם, ורבי הושיב ב"ד ונמנו שאם השדה שהתה בה הסיקריקון י"ב חדש כל הקודם לקנות זכה אלא שיוסיף רביע לבעלים. **גמרא** לכאורה אם שבת הרוגי המלחמה לא היה דין סיקריקון איך אח"כ נעשה דין סיקריקון, ורב יהודה מבאר שהכוונה שלא דנו בה דין סיקריקון כדברי ר' אסי שגזרו ג' גזירות שבתחילה גזרו שמי שלא הורג הורגים אותו ואח"כ גזרו שמי שהורג משלם ד' זוז ואח"כ גזרו שההורג יהרג וכו' גזירות ראשונות שעייין הרגו א"כ מהמת שהבעלים מפחד מהריגה הוא גומר ומקנה אך בגזירה האחרונה שכבר לא הרגו לא גמר להקנות לו שהוא אומר שאמנם היום הוא יקח ממני ואח"כ אתבענה ממנו בדין.

ירושלים היה אדם שלאזהבו שמו קמצא ושונאו בר קמצא, ופעם עשה סעודה ואמר למשרתו להזמין את קמצא והוא טעה והזמין את בר קמצא והוא הגיע לסעודה ומצאו בעל הבית אמר לו הרי אתה שונאי מה מעשיך כאן צא מביתי, אמר לו השאר אותי ואשלם לך מה שאוכל ואשתה, **דף נו** אמר לו לא, אמר לו אשלם לך דמי חצי הסעודה וסירב, אמר לו אשלם לך את כל הסעודה וסירב, אחזו בידו והוציאו אותו בר קמצא לעצמו הרי ישובו שם חכמים ולא מחו בו משמע שנזח להם בכך אלך ואלשין עליהם אצל הקיסר, הלך ואמר לו שמרדו בו היהודים אמר לו מי אמר אמר לו שלח להם קרבן וראה אם יקריבו אותו ושלח עמו עגל שלישי משובח, ובדרך הטיל בו מום בניב שפתיו או בדוק שבעיניו שבישראל זה מום ולנכרים אינו מום, חשבו חכמים להקריבו משום שלום מלכות, אמר להם ר' זכריה בן אבוקולס יאמרו בעלי מומין קרביין במזבח אמרו א"כ

דף נד באילן אין היכר אם ניטע בשבת כי לא מונים לשבתות, ועוד טעם שגזרו בשביעית שישראל נחשדו על שביעית אך לא על שבתות, וצריך טעם נוסף שלפעמים חל ל' באב בשבת ואם נמנה שנה זו לשנה שלימה ידעו שניטע בשבת, לכן צריך עוד טעם שישראל לא נחשדו על השבתות. **יש לתרץ** את הקושיא בדעת ר' יהודה שבמקומו לא נחשדו על השביעית שאדם אחד קרא לחבירו גר בן גירות והוא ענה לו איני אוכל פירות שביעית כמותך.

יש להקשות בדעת ר"מ מהברייתא שמי שאכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים ואם שילם טמאים אמר סומכוס בשם ר"מ שבשוגג חל התשלומין ובמזיד חל התשלומין ולחכמים גם במזיד חל התשלומין אך הוא חוזר ומשלם חולין טהורים, ודנו בזה מדוע לר"מ לא חל התשלומין במזיד אדרבה חבא עליו ברכה, שהוא אכל דבר שלא ראוי לאכלו ומשלם דבר שיכול לאכלו בימי טומאתו, וביאר רבא או כדי שחסר בברייתא ויש להוסיף שאם אכל תרומה טמאה משלם כל שהוא ואם אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורים, ואם שילם טמאים לר"מ בשוגג חל ובמזיד לא חל ולחכמים גם במזיד חל, ואמר רב אחא בר רב איקא שנחלקו אם קונסים שוגג אטו מזיד שלר"מ לא קנסו ולחכמים קנסו, ויש לחלק שר"מ לא קנס שם שהרי האדם רוצה לשלם ולכן אין סיבה לקנסו, ואין להוכיח ממה ששינוי שאם דם נטמא וזרקו בשוגג ריצה הציץ ובמזיד לא ריצה א"כ לא קנסו בשוגג ויש לדחות שר"מ אומר שכשהאדם בא להתכפר לא נבא לקנסו, ואין להוכיח ממה ששינוי שהמעשר בשבת בשוגג חל ובמזיד לא חל ולא קנסו בשוגג שיש לומר שהאדם בא לתקן ולכן לא קנסו אותו, ואין להוכיח ממה ששינוי שהטובל כלים בשבת בשוגג ישתמש בהם ובמזיד לא ישתמש בהם, שיש לומר שהאדם בא לטהר כליו ואין סיבה לקנסו.

יש להקשות בדעת ר' יהודה שלא קונסים באיסור דרבנן **עמוד ב** ששינוי שאם אגזיז פרך של איסור נתפצעו לר"מ ור' יהודה לא מתבטל בין בשוגג בין במזיד, ולר' יוסי ור"ש בשוגג מתבטל ובמזיד לא מתבטל, ושם זה רק מדרכנן שהרי מדאורייתא בטל אחד בשנים ובכ"ז גזרו ר' יהודה בשוגג, ויש לומר שגזרו ר' יהודה שחששו להערמה.

יש להקשות בדעת ר' יוסי ששינוי שנטיעה של ערלה וכלאי הכרם שהתערבו בנטיעות אחרות לא ילקט ואם ליקט יתבטלו באחד ומאתיים ובלבד שלא יתכוון ללקט ור' יוסי סובר שגם אם התכוון ללקט יתבטלו באחד ומאתיים, ויש לומר שרבא אמר על כך שחזקה שאדם לא אוסר את כרמו בשביל נטיעה אחת של ערלה וכן אמר רבין בשם ר' יוחנן.

משנה כהנים שיגלו במקדש חייבים. **גמרא** אם עשה טהרות עם חבירו ואמר לו שנטמאו הטהרות שעשיתי עמך או שעשה עמו זבחים ואמר לו שמה שעשיתי עמך התפגל נאמן, אך אם אמר לו שטהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו או זבחים שעשיתי עמך ביום פלוני התפגלו אינו נאמן, ואביי מבאר שהחילוק הוא שבדבר שבידו נאמן שכשהוא בידו הוא יכול לפגל ולטמא, ורבא מחלק שברישא הוא אמר לו מיד ואילו בסיפא הוא מצאו ולא אמר לו כלום ורק אח"כ אמר לו.

אדם אחד אמר לחבירו שהטהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו ובה לר' אמי ואמר ר' יוסי שאינו נאמן ואמר לו ר' אסי שר' יוחנן אמר על מקרה כזה בשם ר' יוסי מה אעשה והתורה האמינתו, ור' יצחק בר ביסנא אומר שיש לכן הוכחה מכה"ג ביה"כ כשאמר שפיגל נאמן ואף אחד אינו יכול לדעת שהרי נאמר **וכל אדם לא יהיה באהל מועד** ואף אם שמענו שהוא פיגל אינו נאמן כי אולי זה כבר לאחר עבודה, אך יש לדחות שמדובר שראו את הכה"ג דרך פשפש.

סופר אחד בא לר' אמי ואמר לו שבס"ת שכתבתי עבור פלוני האזכרות שבו לא נכתבו לשמן, שאל אותו ר' אמי ביד מי הס"ת אמר לו ביד הקונה אמר ר' אמי אתה נאמן להפסיד שכרך אך לא את הס"ת, שאל ר' ירמיה שאמנם הוא הפסיד את שכו האזכרות עצמם אך מדוע הפסיד את כל הס"ת אמר לו ר' אמי שס"ת שלא נכתבו בו האזכרות לשמן אינו שוה כלום, אך קשה שהוא יכול להעביר קולמוס על השמות ויקדשם לשמן וא"כ נוכיח מכאן שלא כר' יהודה שסובר שאם היה צריך לכתוב שם וכתב יהודה בלי ד' יכול להעביר קולמוס ולקדשו ולרבנן השם לא מן המוכחר, ויש לומר שר' יהודה הכשיר רק באזכרה אחת אך אם כל השמות נכתבו שלא בקדושה לא יועיל העברת קולמוס שאז הס"ת יראה כמנומר.

סופר אחד בא לר' אבהו ואמר לו שהגוילין של הס"ת שכתב לא עובדו לשמן, שאל ר' אבהו ביד מי הס"ת אמר לו הסופר שהוא ביד הקונה אמר ר' אבהו מתוך שנאמן אתה להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד את הס"ת, **דף נה** וזה לא דומה למקרה של ר' אמי ששם היה צד כדברי ר' ירמיה שהפסיד רק את שכו האזכרות אך במקרה הזה הוא מפסיד לגמרי את כל הס"ת.

משנה ר' יוחנן בן גודגדא העיד שחרשת שהשיאה אביה יוצאת בגט, וקטנה בת ישראל שנשאה לכהן אוכלת בתרומה, ואם מתה בעלה יורשה, ומריש הגזול שבנאוהו בכירה יטול את דמיו מפני תקנת השבים, וחטאת

נהרגו כדי שלא ילשין לקיסר, אמר ר' זכריה א"כ יאמרו המטיל מום בקדשים והרג, ועל כך אמר ר' יוחנן ענותנותו של ר' זכריה בן אבוקולס החריבה את ביתו ושרפה את הילכנו ונפלו גלגלנו מארצנו, ושלחו אליהם את נירון קיסר, וכשבא שלח חץ למזרח ונפל בירושלים וכששלח חץ למערב נפל בירושלים וכן שלח לד' רוחות ונפל בירושלים ושאל תינוק שיפסוק לו פסוקו אמר לו את הפסוק ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישראל, אמר נירון שהקב"ה רוצה להחריב ביתו ואח"כ לכפר ידו באותו אדם ברח והתגייר ויצא ממנו ר"מ, ושלחו את אספסינוס במקומו וצר ג' שנים על ירושלים, והיו בה ג' עשירים נקדימון בן גוריון בן כלבא שבוע ובן ציצית הכסת, נקדימון נקרא כך על שם שנקדה לו חמה, ובן כלבא שבוע נקרא כך של שלם שהנכנס לביתו רעב ככלב יוצא ממנו שבע, ובן ציצית הכסת נקרא כך שהציצית שלו היתה נגרת או שכסותו מוטלת בין גדולי רומי, אחד מהם אמר אני אזור את כל ירושלים בחיטים ועשורים, והשני אמר אני אזור ביין מלח ושמן, והשלישי אמר אספק להם עצים לבישול ושבתו חכמים למספק העצים שרב חסדא היה מוסר למשרתו את כל מפתחותיו מלבד מפתח העצים שרב חסדא היה אומר שעל כל מדה של חטים צריך מדה של עצים, והם יכלו לזון את ירושלים כ"א שנים שחכמים רצו לעשות שלום עם רומי אך היו בה בריונים שלא נתנו לעשות שלום ורצו להלחם בהם ואמרו להם חכמים לא תצליחו בכך והלכו הבריונים ושרפו את כל מחסני המזון ונעשה רעב, ומרתא בת ביתוס היתה מעשירי ירושלים ושלחה את משרתה לקנות לה לחם סולת ועד שהלך כלה מהשוק וחזר ואמר של סולת אין אך לבן יש אמרה לו לך והבא, ועד שהלך כלה חזר אליה ואמר לבן אין אך יש פת קיבר ועד שהלך כלה חזר אליה ואמר לה פת קיבר אין אך יש של שעורים אמרה לו לך והבא ועד שהלך כלה וחזר השליח והיא היתה ללא נעלים והיא אמרה אצא ואראה אם אמצא משהו לאכול ורגלה התלכלכה בפרש ומתה וקרא עליה ר' יוחנן הרכה כך

והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה, ויש אומרים שהיא אכלה את הגרוגרות של ר' צדוק ונגעלה ומתה, שר' שצדוק ישב מ' שנה בתענית שלא תחרב ירושלים וכשאל משהו היה נראה מבחוץ וכשהבריא היה מוצץ גרוגרות וזורקן וכשמתה מרתא היא הוציאה את כל כספה וזהבה וזרקה בשוק ואמרה שזה לא מועיל לה ועל זה נאמר **כספם בחוצות ישליכו**.

אבא סיקרא היה ראש הבריונים והוא היה בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי ור' יוחנן שלח אליו שיבא אליו בצניעא וכשבא אמר לו עד מתי תעשו כך וכל העם ימותו ברעב אמר לו מה אעשה אם אומר להם דבר יהרגוני, אמר לו רבן יוחנן תן לי עצה לצאת ויהיה מעט הצלה, אמר לו עשה עצמו כאילו חולה אחת וישאלו כל הציבור ויושיבו עמך דבר סרוח ויאמרו שנשמתך יצאה ויכנסו תלמידך בלבד כדי שלא ירגישו שאתה חי שהחי קל הממת, וכך עשה ולקחהו ר"א מצד אחד ור' יהושע מצד אחר וכשהגיע לפתח העיר בקשו הבריונים לדקרו אמר להם אבא סיקרא יאמרו רבם דקרו בקשו לדחפו אמר להם יאמרו רבם דחפו ופתחו הפתח ויצא רבן יוחנן והלך למחנה אספסינוס, וכשהגיע אליו אמר לו שלום עליך המלך שלום עליך המלך, אמר לו אתה חייב פעמיים מיתה שאינני מלך ואם אני מלך מדוע לא הגעת אלי עד עכשיו אמר לו **עמוד ב** אכן נעשית מלך שבאנו לאן כן ביהמ"ק לא יסור בידך כשחייב **התוב והלכנון באירי יפול** ולבנון הוא ביהמ"ק שכתוב **ההר הטוב הזה והלכנון**, ומה שלא באתי אליך עד עכשיו כי הבריונים לא הניחוני, אמר לו אספסינוס אילו יש חבית ודרקון כרוך עליה ודאי יש לשבור את החבית בשביל הדרקון ור' יוחנן לא ענה לו ואמר רב יוסף ויש אומרים בשם ר"ע שעל זה נאמר **משיב חכמים אחור ודעתם יסכל** שהיה יכול לומר קח צבת וטול הדרקון והנח לחבית, ובינתיים הגיע שליח מרומי ואמר לו קום שמת הקיסר ומינוך חשובי רומי לקיסר, והיה לבוש נעל אחת וביקש ללבוש גם את השניה ולא הצליח ורצה לשלוף את האחת ולא הצליח אמר לו מה זה אמר לו לא תצטער אלא זה בגלל השמועה טובה שהגיעה לך וכתוב **שמועה טובה וצאה ותקנתך היא** שיעבור לפניך אדם שאין דעתך מיושבת ממנו וכתוב **ורוח נצם ותיבש גרם** וכך עשה ונכנסה הנעל השניה אמר לו אם חכם אתה כל כך מדוע לא באת אלי עד עכשיו אמר לו כבר אמרתי לך אמר לו הקיסר עכשיו אני הולך ואשלח לכאן אחר אך בקש ממני דבר שאתן לך, אמר לו תן לי יבנה וחכמיה, ואת שושלת ר"ג, והבא רופא שירפא את ר' צדוק, וקרא על זה רב יוסף או ר"ע **משיב חכמים אחור ודעתם יסכל** שהיה לו לומר עזוב עכשיו את ישראל, והוא לא ביקש על כך שחשב שלא יסכים עד כדי כך ולא יהיה אפילו קצת הצלה, ושלחו רופא שביזם הראשון השקה את ר' צדוק מי שריית סובין וביזם השני מים שנשורו בהם סובין גסים עם מעט קמח וביזם הג' מים עם קמח עד שרווחו מעיו מעט מעט,

אספסינוס שלח את טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה ולקח עמו זונה לקדש הקדשים והציע ס"ת ועבר עליו עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה נס ויצאו משם טיפי דם ואמר טיטוס שכיכול הרג את עצמו וע"ז נאמר **שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות**, ואבא חנן אומר מי **כמוך חסין קה** שאתה חסין וקשה ששומע ניאוציו וגידופיו ושותק, ואצל ר' ישמעאל דרשו מהפסוק **מי כמוך באלים** והיינו באלמים, וטיטוס נטל את הפרוכת ועשאה כשק והביא כל כל המקדש והניח בה ונטלם עמו בספינה להשתבח בהם ברומי וע"ז נאמר **ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו**, ויש לקרוא קבוצים במקום קבורים, וכן יש לקרוא וישתכחו במקום וישתכחו, ויש אומרים שיש לקרוא קבורים והיינו שגם דברים נסתרים גלוי להם, ועמד נחשול

שבים להטביעו אמר טיטוס נדמה לי שגבורת אלוקיהם במים שהטביע את פרעה וסיסרא בהם אם גבור הוא יעלה ליבשה וילחם עמי ויצאה בת קול ואמרה רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי ויתוש שמה והיא קלה שמכניסה ואינה מוציאה, עלה ליבשה ועשה עמה מלחמה, וכשעלה ליבשה נכנס יתוש באפו ונקר במוחו ז' שנים, יום אחד עבר בפתח הנפח ונבהל היתוש מקול המכה ושתק אמר טיטוס יש תקנה והביאו לפניו נפח שיכה לפניו ולנפח נכרי נתן ד' זוז ולנפח ישראל לא שילם אמר לו מספיק לך שאתה רואה כך את שונאך, וזה הועיל לל' יום ואח"כ התרגל היתוש לקול המכות ואמר ר' פנחס בן ערובה שהוא היה בין גדולי רומי כשמת טיטוס ופצעו את מוחו ומצאו את היתוש כציפור דרור משקל ב' סלעים, ובכריתתו שנינו כגוזל בן שנה משקל ב' ליטרין, ואביי אומר שהוא קיבל שפיו הייה של נחושת וצפרניו של ברזל, וכשמת אמר טיטוס שישרפוהו ויפירו את אפרו בז' ימים כדי שלא ימצאו אלוקי היהודים להעמידו לדין, וכשאונקלוס בן אחותו רצה להתגייר העלה את טיטוס באוב ושאל אותו מי חשוב באותו עולם אמר לו ישראל שאל אותו האם להדבק בהם אמר לו מצוותיהם רבות ולא תצליח לקיימם אלא תתגרה בהם בעולם הזה ותהיה ראש כמו שכתוב **היו צריה לראש** שכל המיצר לישראל נעשה ראש, שאל אותו מה דינך שם,

דף נז אמר טיטוס שדיני הוא במה שפסקתי על עצמי שאוספים את אפרי דמים אותי ושורפים שוב ומפזרים את אפרי בז' ימים, והעלה את בלעם באוב שאל אותו מי חשוב באותו עולם אמר לו ישראל שאל אותו אם להדבק בהם אמר לו **לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים** שאל אותו במה דנו אותך אמר לו בשכבת זרע ורתחת, והעלה את אותו האיש באוב שאל אותו מי חשוב באותו עולם אמר לו ישראל שאל אותו האם להדבק בהם אמר לו טובתם דרוש ורעתם אל תדרוש כל הנוגע בהם כאילו נוגע בבבת עינו שאל אותו במה דינך אמר לו בצואה ורתחת שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בכך, ויש להתבונן בהבדל בין פושעי ישראל לנביאי האומות. **אמר ר"א** שיש להתבונן כמה גדול כוחה של בושא שבשביל שהתבזה בר קמצא סייע לו הקב"ה להחריב את ביתו ושרף את היכלו.

בטור מלכא נהגו להוציא לפני חתן וכלה תרנגול ותרנגולת לסימן שיפרו וירבו כמותם, יום אחד עברו גדוד רומאים ולקחו את התרנגול והתרנגולת ונפלו עליהם והכום ובאו ואמרו לקיסר מרדו בו היהודים ובא עליהם, והיה בתוכם אחד בן דרום שהיה קופץ מרחק מיל להיוג ברומאים ולקח הקיסר את כתרו והניחו בקרקע ואמר, רבנו של עולם אל תמסור אותי ומלכותי ביד אדם אחד ופיו של אותו בן דרום הכשילו שהוא אמר **הלא אתה אלוקים ונתתנו ולא תצא אלוקים בצבאותינו**, אין אנו צריכים עזרה ממך, ואמנם גם דוד אמרו בתהילים אך דוד אמר בלשון תמיהה, וכשנכנס לבית הכסא בא דרקון ושמת את הכרכשא שלו ומת, אמר הקיסר כיון שהתרחש לי נס אעזוב אותם, ואז החלו לשמוח ואכלו ושתו והדליקו נרות עד שיכלו לראות את חותם הטבעת במרחק מיל, אמר הקיסר שוחקים עלי היהודים ושב וחזר עליהם ואמר רב אסי שנכנסו ג' מאות אלף שולפי סייף לעיר והרגו בה ג' ימים וג' לילות ובתוך כך לא ידעו אלו מאלו ובצד השני עדיין חגגו.

דרש רבין בשם ר' יוחנן בפסוק **בלע ה'** ולא חמל שלינאי המלך היו ס' ריבוא עיירות בהר המלך ובכל אחת היו כיוצאי מצרים ובג' ערים מהם היו כפלים כיוצאי מצרים, כפר ביש כפר שחליא וכפר דכריא, כפר ביש נקרא על שם שלא נתנו לאורח ללון, וכפר שחליים שהיו מתפרנסים משחליים, וכפר דכריא שהיו הנשים יולדות זכרים בתחילה ואח"כ נקיבות ופוסקות, ועולא אמר שראה את מקום הר המלך שהוא אינו מחזיק אפילו ס' ריבוא קנים, וצדוקי אחד אמר לו' חנינא שקונים אתם אמר לו ר' חנינא שנאמר על א"י **ארץ צבי** וכמו שעור צבי אינו מחזיק את בשרו כך הארץ היא מרווחת בעת שיושיבה עליה ואם לא היא מקטינה עצמה.

רב מניווח בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר חיאי ישבו יחד ואמרו אם משהו שמע על מעשיהם של אנשי כפר סכניא של מצרים פתח אחד מהם שהיה מעשה בארוס וארוסות שנשבו בין הגוים והשיאום ואמרה לו בבקשה ממך אל תיגע בי שאין לי ממך כתובה ולא נגע בה עד מותו וכשמת היא אמרה שיש לספור לו שפטפט ביצרו יותר מיוסף שהיה לו נסיון רק שעה אחת ולו היה נסיון כל שעה, יוסף לא היה עמה במטה ואילו הוא היה עמה במטה, ויוסף לא היתה אשתו ואילו אני אשתו, פתח השני ואמר שהיה שער התבואה ארבעים מדות בדינר ופעם נחסר השער מודיא אחת ובדקו ומצאו שאב ובנו בעלו נערה מאורסה ביוה"כ והביאום לב' ד' וסקלום וחזרו השער למקומו, והשלישי פתח ואמר שאדם אחד נתן עניו לגרש את אשתו אך כתובתה היתה מרובה וזימן את כל שושביניו והאכילם והשקם ושכרם והשכיבם על מטה אחת, והביא לובן ביצה והטיל ביניהם והעמיד עליהם עדים ובא לב' ד' והיה שם זקן אחד מתלמידי שמאי ושמו בבא בן בוטא ואמר להם שיש לו קבלה משמאי שלובן ביצה סולד מהאש ושכבת זרע נדחה מהאש ובדקו כדבריו והביאוהו לב' ד' והלקוהו וגבו ממנו את כתובתה, אמר אביי לרב יוסף שאם היו צדיקים כל כך מדוע נענשו אמר רב יוסף שהיה לא התאבלו על ירושלים שכתוב **שמחו את ירושלים וגילו בה לא אהיה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה**.

ביתר חרבה בגלל דופן עגלה שנהגו שעל כל תינוק שנולד בה שותלים ארו ועל כל תינוקת שותלים תורניתא וכשהם נישאים עושים מהם חופה, יום אחד עברה שם בת הקיסר ונשברה דופן העגלה שלה וקצצו ארו לתקנה ובאו והכום ובאו לקיסר ואמרו לו שמרדו בו היהודים ובא עליהם.

אחד לחבריו היכן כתובה קללה זו אמר לו שנאמר גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת אמר כמה רחוק אני מפסוק זה נאנח ואמר לו דף וחצי אמר לו אם הייתי מגיע לשם לא הייתי צריך אותך. **דרש רבי יהודה** בשם שמואל בשם רשב"ג בפסוק **עני עוללה לנפשי מכל בנות עירי** שבביתר היו ד' מאות בתיכנ"ס ובכל אחד היו ד' מאות מלמדי תינוקות, וכל אחד מהם לימד ד' מאות ילדים, וכשנכנס האויב לשם דקרום במקלותיהם וכשגבר האויב ולכדום כרכום בספריהם והעלום באש. **פעם הלך ר' יהושע** בן חנניה לרומי ואמרו לו שיש תינוק אחד בבית האסורים יפה עיניים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד בפתח בית האסורים וקרא את הפסוק **מי נתן למשיח יעקב וישראל לבוזים** המשיח אותך תינוק ואמר **הלא ה' זה חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמעו בתורתו**, אמר ר' יהושע שהוא מובטח בו שיהיה מורה הוראה בישראל נשבע אני שלא אזוז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שיפסקו עליו וכן עשה וכשגדל הורה הוראה והוא ר' ישמעאל בן אלישע.

רב יהודה אמר בשם רב שבנו ובתו של ר' ישמעאל בן אלישע נשבו לשני אדונים ופגשו זה את זה ואמר אחד יש לי עבד שאין יפה ממנו בכל העולם והשני אמר יש לי שפחה שאין יפה כמותה בכל העולם החליטו להשיאם זה לזה ולהתחלק בוולדות הכניסום לחדר וכל אחד ישב בקרן זוית ואמר הגדול איך כהן בן כהנים גדולים ישא שפחה והיא אמרה איך בת כהנים גדולים תנשא לעבד, ובכו כל הלילה ובעלות השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה ונעו בכביה עד שיצאה נשמתם, ועליהם קונן ירמיהו **על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים**.

ר"ל אומר שהיה מעשה באשה אחת ששמה צפנת בת פניאל צפנת שהכל צפו ביפיה ופניאל שהיתה בת כה"ג ששימש לפני ולפנים והשבאי התעלל בה כל הלילה ובבוקר הלבשה ז' חלוקים והוציאה למכרה ובא אדם אחד שהיה מכוער ביותר ואמר לו הראני את יפיה אמר לו ריקא אם רוצה אתה לקחתה קח שאין ביפיה בכל העולם אמר לו אף על פי כן והפשיטה ר' חלוקים ואת השביעי היא קרעה והתפלשה באפר אמרה לפניו רבוננו של עולם אם עלינו לא חסת על קדושת שמך הגדול למה לא תחוס וירמיה קונן עליה **בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מספר תמרורים כי פתאום יבא השודד עלינו** ולא כתוב עליך כביכול עלי ועליך בא השודד.

רב יהודה דרש בשם רב בפסוק **ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו** שהיה מעשה בשוליא של נגר שנתן עינו באשת אדונו ופעם היה צריך הנגר הלואה אמר לו שלח אלי את אשתך ואלונה ושלח אותה אליו ושהתה אצלו ג' ימים, ובא אליו ושאל אותו היכן אשתי שלחתי אליך אמר לו שבאה אלי ושלחתי אותה מיד ושמתני שהתעללו בה התינוקות בדרך אמר לו מה אעשה אמר לו שמע לעצתי ותגרשנה אמר לו כתובתה מרובה אמר לו אני אלוה לך ותן לה כתובתה וגרשה ונשאה הוא וכשהגיע זמנו ולא היה לו לפרעו אמר לו בא ועשה עמי בחובך וישבו הם ואכלו ושתו והוא עמד והשקה עליהם ונפלו דמעות מעיניו לתוך כוסם ועל אותה שעה נחתם גזר הדין, ויש אומרים על ב' פתילות בנר אחד שחטאו באשת איש.

רב אומר שבלקח מסיקריקון ואח"כ מבעל הבית בטל המקח רק כשאמר לו הבעלים לך חזק וקני אך אם הקנה לו בשטר קנה ושמואל אומר שגם בשטר לא קנה עד שיכתוב לו אחריות נכסים, **עמד ב' ישנה** ברייתא כשמואל ש"י"ב בן אלעזר אומר שאם לקח מהאשה ואח"כ מהאיש מקחו קיים ואם לקח מהאיש ואח"כ לקח מהאשה מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות, ורב יבאר שהכוונה אחריות בשטר.

שנו בברייתא שאם לקח מסיקריקון ואכלה ג' שנים בפני הבעלים ואח"כ מכרה לאחר הבעלים לא יכול לתבוע מלוקח שני, ולכאורה אם טוען הראשון קניתי ממך אין לו טענה גם עליו ואם לא טען שקנאה ממנו גם מהשני יכול הבעלים להוציא, ורב ששת אומר שמדובר שלא טען אך בכזה מקרה טוענים לירוש וללוקח אך לוקח ראשון שיודע איך קנה רק אם טוען מועיל לו ואם לא טוען לא טוענים לו.

שנו בברייתא עכו"ם שבא מחמת חוב או אנפרות שהוא סתם גזל אין דין סיקריקון ובבא באנפרות צריך שיששה בידו י"ב חדש ובתחילה שנינו שאין דין סיקריקון ויש לבאר כוונת הברייתא שסיקריקון עצמו צריך י"ב חדש.

רב יוסף אומר שנוקטים שאין אנפרות בבבל ואמנם רואים שיש אלא כוונתו שאין דין אנפרות בבבל כיוון שיש בית דואר שיכול לתבעו שם ולא תבע א"כ הוא מחל לו.

גידול בן רעילאי קבל בקרקע עבור מס של בני הבקעה שלא שולם והוא שילם מס של ג' שנים ובא הבעלים הראשון ואמר לו שנה ראשונה ששלמת אכלת ועכשיו אני אתן ואוכל, ובא לפני רב פפא והוא סבר לתת לו שטר טירפא מבני הבקעה אמר לו רב הונא בר רב יהושע א"כ נעשה כאן דין סיקריקון ורב הונא בר רב יהושע סובר שהוא הניח מעותיו על קרן הצבי.

למשנה אחרונה הקונה מסיקריקון נותן רביעי ולרב נותנו בקרקע או במעות ולשמואל רביעי בקרקע ובמעות זה יוצא שלישי, ונחלקו רב ושמואל אם הסיקריקון מוכר בפחות רבע או בפחות חומש, אך ישנה ברייתא שלמשנה אחרונה הלוקח מסיקריקון נותן רביעי ויד בעלים על העליונה שיכולים ליטול בקרקע או במעות וכ"כ כשאין בידם לקנות ואם יש בידם לקנות הם קודמים לכל אדם ורבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון י"ב חדש כל הקודם לקנות זכה אלא שנותן רביעי בקרקע או במעות, ורב אשי מעמיד את הברייתא הזו כשכבר באו המעות ליד הבעלים ונותן שלישי ובצירוף עם העכו"ם זה יוצא רביעי מהכל.

דרש ר' זירא בשם ר' אבה בשם ר' יוחנן על הפסוק **גדע בחרי אף כל קרן ישראל** שנכנסו שמונים אלף קרני מלחמה לביתר והרגו בה אנשים נשים וטף עד שהלך דמם לים הגדול והיתה רחוקה מהים מיל, ור"א הגדול שנה שהיו שני נחלים בבקעת ידים וכל אחד משך לצד אחר ושיערו חכמים ששני חלקים היו מים וחלק אחד דם, ושנינו בברייתא ש' שנים בצרו העכו"ם את כרמיהם מדמם של ישראל ללא זבל, **עמד ב' ור' חייא בר אבין** אמר בשם ר' יהושע בן קרחה שסח לו זקן אחד מאנשי ירושלים על בקעה אחת שהרג שם נבזוראדן ר"א ריבוא ובירושלים הרג צ"א ריבוא על אבן אחת עד שהלך דמם ונגע בדמו של זכריה, ועל זה נאמר **דמים ברמים נגעו**, וכשמצא את דמו של זכריה רותח שאל את הכהנים מהו דם זה אמרו לו דם זבחים שנשפך הביא זבחים ולא היה דומה, אמר להם אמרו לי ואם לא אסרוק את בשרכם במסרוקת ולא ברזל אמרו לי שהיה נביא שהוכיחם בעניני שמים וקמו עליו והרגוהו וכמה שנים שלא נח דמו אמר נבזוראדן שהוא יפייסו הביא את הסנהדרין גדולה וקטנה והרג עליו ולא נח, והרג בחורים ובתולות ולא נח, והרג תינוקות של בית רבן ולא נח, אמר לו זכריה זכריה טובים שבהם אבדתי נח לך שאאבד את כולם ואז נח, וכשראה כך הרבה תשובה ואמר אם על נפש אחת כך ק"ו שאני אענש על כל הנפשות שהרגתי וברח וציוה לביתו והתגייר, ועל זה שנינו שנעמץ היה גר תושב ונבזוראדן היה גר צדק, מבני בניו של המן למדו תורה מבני ברק, מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים, מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים והם שמעיה ואבטליון, ועל זה נאמר **נתתי דמם על צחיח סלע לבלתי הכסות**.

יצחק אבינו אמר **הקול קול יעקב והידים ידי עשו**, הקול נאמר על אנדרינוס קיסר שהרג בביתר ד' מאות ריבוא ויש אומרים ד' אלפי ריבוא, **והידים ידי עשו** נאמר על מלכות הרשעה שהחריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצינו, עוד יש לדרוש **הקול קול יעקב** שאין תפילה שמועילה שאין בה מזרעו של יעקב **והידים ידי עשו** שאין מלחמה שמנצחים בה ללא שיש בה מזרעו של עשו וע"ז אמר ר"א **בשוט לשון תחבא בחירתורי לשון תחבא**. **רב יהודה** דרש בשם רב בפסוק **על נהרות בבל שהראה הקב"ה לדוד את חורבן בית ראשון ושני בית ראשון שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם ככינו**, ובית שני שכתוב בסוף הפרק **זכור ה' לבני אדם את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה**. רב יהודה אמר בשם שמואל ויש ששנו את זה בברייתא שהיו ד' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון והרגישו בעצמם למה הן מתבקשים ושאל אם אנו טובעים האם אנו נוכח לחיי עוה"ב, דרש להם הגדול שכתוב **אמר ה' מבשן אשבי ממצולות ים**, אפילו מי שטבע בים וכיון ששמעו כך הילדות קפצו כולן לים ונשאו הבנים ק"ו שאם הללו שירכם לכן אבדו עצמם ק"ו אנו שאין דרכיהם כן וקפצו גם הם לים ועליהם אמר הפסוק **כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה**, ורב יהודה דרש פסוק זה על אשה ושבעת בניה שאמר הקיסר לגדול עבוד לעכו"ם אמר לו כתוב **אנוכי ה' אלוקיך** והרגוהו, הביאו את השני וביקש ממנו לעבוד ע"ז אמר לו כתוב **לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני והרגוהו**, אמר לשלישי עבוד ע"ז ואמר לו שכתוב **זוכה לאלוהים יחרם והרגוהו**, ואמר לרביעי עבוד ע"ז אמר לו שכתוב **לא תשתחוה לאל אחר והרגוהו**, אמר לחמישי עבוד ע"ז אמר לו כתוב **שמע ישראל ה' אלוקינה ה' אחד והרגוהו**, אמר לששי עבוד ע"ז אמר לו כתוב **וידעת היום והשבות אתה לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ תחת אין עוד**, והרגוהו ואמר לשביעי עבוד ע"ז אמר לו כתוב **את ה' האמרת היום וה' האמריך היום**, שכבר נשבענו להקב"ה שאין אנו מעבירים אותו באל אחר והוא נשבע לנו שאינו מעבירנו באומה אחרת, אמר לו הקיסר אזרוק לך את טבעתי ותתכופך להיום ויחשבו שקבלת את דברי אמר לו הילך חבל עליך קיסר חבל עליך קיסר על כבוד עצמך אתה מקפיד וק"ו שיש להקפיד על כבוד הקב"ה, וכשהוציאוהו להרגו אמרה אמו תנו לי לנשקו קצת ואמרה לו בניי לכו ואמרו לאברהם אבינו אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות וגם היא עלתה לגג ונפלה ומתה ויצאה בת קול ואמרה **אם הבנים שמחה**.

רבי'ל דרש את הפסוק **כי עליך הורגנו** על מילה שנתנה בשמיני ור"ל אומר שזה הולך על ת"ח שמראים הלכות שחיטה בעצמם שרבא אמר שאדם יכול להראות בעצמו מלבד שחיטה וצרעת, ור"ג אומר שפסוק זה הולך על ת"ח שממיתים עצמם על דברי תורה כמו שלמד ר"ל מהפסוק **זאת התורה אדם כי ימות באהל** שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליהם.

רבה בר בר חנה אומר בשם ר' יוחנן שנמצאו מ' סאה **דף נח** קצוצי תפילין בראשי הרוגי ביתר, ור' ינאי בן ר' ישמעאל אומר שהיו ג' קופות שבכל אחת מהם מ' סאה ובברייתא שנו מ' קופות של ג' סאים כל אחת וזה לא חולק על ר' יוחנן אלא שבתפילין של יד היו מ' סאה ובשל ראש שהם גדולים יותר היה מ' סאה כפול שלש.

ר' אסי אומר שהיו ד' קבין של מח על אבן אחת, ועולא אמר ט' קבין, ורב כהנא או בר גילא בר מרי למדו את זה מהפסוק **בת בבל השודרה אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו אשרי שיאחז וניפץ את עולליך אל הסלע**. נאמר בפסוק **בני ציון היקרים המסולאים בפז** אין לומר שהיו מצופים זהב כפשוטו שהרי רב שילא אמר שירדו לעולם שני משקלים של סלעי זהב אחד ברומי ואחד בכל העולם, אלא שבני ציון היו מגנים את הפז ביפיים, ובתחילה היו נוהגים ברומי לקחת צורות נאות ושמשו מטתם כנגדם ואחר החורבן הם לקחו מבני ציון וקשרום למטתם ושמשו מטתם כנגדם ואמר

דף נט רב אמר שהוא היה במנין של רבי וממנו שאלו תחילה, אך קשה ששינוי שבדיני ממונות ניתן להתחיל מהגדול ובדיני נפשות מתחילים מהצד, אמר רבה בר רבא או רב הלל בן ר' ולס שבמנין של רבי תמיד התחילו מהצד, עוד אמר רבה בר רבא או רב הלל שמימי משה עד רבי לא מצאנו תורה וגדולה במקום אחד ובזמן יהושע היה את אלעזר הכהן ובזמן אלעזר היה פנחס ובזמן פנחס היו זקנים ובזמן שאלו היה שמואל, ואמנם מת בימי שאלו אך לא כל ימיו היו בגדולה, ובזמן דוד היה את עירא היאירי ואמנם נפטר בימי דוד אך לא כל שניו היו בגדולה, ובזמן שלמה היה את שמעי בן גרא ואף שהרגו לא היו כל ימיו בגדולה, ואמנם בזמן חזקיה היה את שבנא אך הוא נפטר בימיו ולא היו כל ימיו בגדולה, בימי עזרא היה את נחמיה ורב אחא בר רבא הוסיף שמימי רבי עד רב אשי לא היו תורה וגדולה במקום אחד ואמנם היה את הונא בר נתן אך הוא היה כפוף לרב אשי.

מסנה מעשה חרש קיימים במה שהוא רומז ונרמז שהתרצה, וכן בתירא אומר שבמטלטלין מועיל אפילו מה שקופץ פיו או שקופצים לו, וכן פעוטות מקחן מקח וממכרם ממכר במטלטלין. **גמרא** ר' אומר שנחלקו רק במטלטלין אך לענין גט לכו"ע מספיק רמיה, אך לכאורה זה פשוט שכתוב כך להדיא מטלטלין יש לומר שהיינו אומרים אף מטלטלין קמ"ל רק במטלטלין, וללישנא בתרא אמר ר' שנחלקו בגט כמו במטלטלין ומה שכתוב במשנה מטלטלין הכוונה אף מטלטלין.

רב יהודה רבי לרב יצחק בנו עד כמה מועיל וזמון מקח בפעוטות כבן שש או שבע, ורב כהנא אמר בן ז' או ח' ובברייתא שנו בן ט' או י', ולא נחלקו אלא כל ילד לפי חריפותו, והטעם לכך אמר ר' אבא בר יעקב בשם ר' יוחנן משום כדי חייו שיעשו עמו מסחר.

ר' אבא בר יעקב דרש בשם ר' יוחנן בפסוק **ויאמר לאשר על המלתחה הוצא לבוש לכל עובדי הבעל** ומלתחה הוא דבר הנמלל ונמתח, ורב דימי אמר בשם ר' יוחנן שאדם בשם בוניים כן נוניים שיגר לרבי מיני פשתן דק סיבני וחומס ומתקפל לשיעור אגוז וחצי, סלסלה ומלמלא כפיסתקי וחצי, ומלמלא היינו דבר שנמלל ונמתח.

ר' יונה אמר בשם ר' זירא שטעות הקטן עד שתות כגדול, ואבוי מסתפק אם מועיל כשנותן מתנה, לרב ימר אינו מועיל ולמר בר רב אשי מועיל, והפכו את שמות האומרים ושלחו לרב מרדכי אמר רב מרדכי שיאמרו לבן רב אשי ששאלתי את אבוי כשעמד עם רגלו האחת על הקרקע והשניה על מדרגה אם מתנת הקטן מתנה ואמר לי שכן, ומועיל בין מתנת שכיב מרע בין מתנת בריא בין מתנה מרובה בין מועטת.

משנה דברים אלו נאמרו מפני דרכי שלום: שכהן קורא ראשון בביהכ"נ וס' ואחריו לוי ואחריו ישראל, וכן נותנים עירוב בבית ישן **עמוד ב** בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון, במצודות חיה עופות ודגים יש גול מפני דרכי שלום, ור' יוסי סובר שיש בהם גזל גמור, עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום ולר' יוסי זה גזל גמור, וכן לא מוחים בעניי עכו"ם שנוטלים בלקט מפני דרכי שלום. **גמרא** רב מתנה אומר מנין שכהן קורא ראשון שכתוב **ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי** וידוע שכהנים הם בני לוי אלא בא ללמד שכהן תחילה ואחריו לוי, ורב אשי לומד מהפסוק **בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים**, ור' אבא לומד מהפסוק **וקדשתו לכל דבר** שבקדושה וכן למדו אצל ר' ישמעאל מוקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליתול מנה יפה ראשון, ואבוי שאל את רב יוסף א"כ מדוע שנינו במשנה מפני דרכי שלום הרי זה מדאורייתא, אמר לו רב יוסף שמדאורייתא ומפני דרכי שלום, אמר אבוי א"כ כל התורה היא גם מפני דרכי שלום שכתוב **דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום**, אלא אומר אבוי שאל ללמד כדברי רבה ששינוי ששנים ממתנינים זה לזה בקערה וג' לא ממתנינים הבודהע פושט ידו ראשון ואם זה לחלוק כבוד לרבו לא לגדול ממנו הרשות בידו, ואמר רבה שלם זה בסעודה אך בביהכ"נ לא יתן לאחר שלא יבוא למריבה ואמר רב מתנה שרק בשבתות וי"ט לא יקדים אחר שמצוים רבים אך בשני וחמישי שלא מצויים רבים לא, ומה שרב הונא קרא הראשון בשבתות כי הוא היה חשוב שאפילו ר' אמי ור' אסי הכהנים החשובים שבא"י כפופים לו.

אבוי אומר שכשאין כהן התפרדה החבילה ולא צריך להקדים לוי, עוד אמר אבוי שכשאין לוי הכהן יקרא ואמנם ר' יוחנן אמר שכהן לא יקרא אחר כהן משם פגמו של ראשון וכן לוי לא יקרא אחר לוי מפני פגם שניהם, וכוונת אבוי שאותו כהן שקרא ראשון יקרא גם במקום לוי, וכדברי ר' יוחנן שלוי אחר לוי יש פגם שניהם והיינו שיאמרו שאחד מהם אינו לוי וא"כ גם ככהן אחר כהן נאמר שיאמרו שאחד מהם אינו כהן, ויש לומר שמדובר שמוחזקים שאביו של השני הוא כהן אך א"כ נאמר כן גם בלוי שמוחזקים שאביו לוי, ויש לומר שאם האב נשא ממזרת או נתינה פסל את זרעו אך לפ"ז גם ככהן יאמרו אולי אביו נשא גרושה או חלוצה וחלל את זרעו, ויש לומר שאם הוא חלל הוא לא נעשה לוי לעלות שני,

לכאורה קשה ממי חששו אם למי שנשאר בקריאה הרי ראו שעלה אח"כ אלא משום היצאים.

דף ס שאלו בני גליל את ר' חלבו מי קורא אחר ג' הראשונים ולא היה בידו ושאל את ר' יצחק נפחא והוא אמר שאחריהם קוראים ת"ח שראויים למנותם פרנסים על הציבור, ואחריהם בני ת"ח שאביהם פרנסי הציבור, ואחריהם ראשי כנסיות וכל אדם.

עוד שלחו בני גליל לר' חלבו האם מותר לקרוא בחומשים בציבור ולא היה בידו ושאל את ר' יצחק נפחא ולא היה בידו ושאל בביהמ"ד ופשטו לו מדברי ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יוחנן שלא קוראים בס"ת שחסר בו יריעה אחת, ויש לדחות ששם הוא חסר אבל החומשים אינם חסרים, ורבה ורב יוסף אמרו שלא קוראים בחומשים בציבור מפני כבוד ציבור, ועוד הם אמרו שאין לקרוא בספר הפטרות בשבת מפני שלא ניתן ליכתב ואמר מר בר רב אשי שממילא אסור לטלטלו כי הרי אינו ראוי לקרוא בו, ולהלכה מותר לטלטלו וגם לקרוא בו שר' יוחנן ור"ל היו קוראים בשבת בספרי אגדה ואף שלא ניתנו להכתב אלא אי אפשר אחרת **ועת לעשות לה' הפרו תורתך** וכן בספר הפטרות יש סברא זו שאין אפשרות לציבור לקנות את כל הנביאים.

אבוי שאל את רבה אם מותר לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה וספק זה הוא בין למ"ד שהתורה ניתנה מגילות ומגילות וא"כ גם כאן נכתוב או שנאמר שכיון שנדבק אין לקרוא בנפרד, ובין למ"ד שהתורה ניתנה חתומה א"כ גם כאן לא נכתוב או שיש סברא **שעת לעשות לה' הפרו תורתך**, אמר רבה שלא כותבים מפני שאין כותבים, והקשה אבוי מהמשנה שהילני המלכה עשתה טבלה של זהב שכתובה בה פרשת סוטה אמר ר"ל בשם ר' ינאי ששם היה כתוב בא' ב', והקשה אבוי ששינוי בכרייתא שהכהן רואה וכותב מה שכתוב בטבלא ויש לגרוס כמו שכתוב בטבלא, אך ישנה בכרייתא שכשהוא כותב רואה בטבלא וכותב מה שכתוב בה ומה כתוב בה אם שכב אם לא שכב, ויש לומר שלא כתוב הכל אלא בסירוגין, ונחלקו תנאים בכרייתא שלת"ק לא כותבים מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר ור' יהודה סובר שכותבים בכראשית עד דור המבול, ובתורת כהנים עד ויהי ביום השמיני, ור' יוחנן אומר בשם ר' בנאה שהתורה ניתנה מגילה ומגילה שכתוב או אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי ור"ל סובר שהתורה ניתנה חתומה שכתוב לקוח את ספר התורה הזאת ולר' יוחנן מה שכתוב הזאת נאמר אחר שדיבקו את המגילות, ולר"ל מה שכתוב במגילת ספר נאמר על כל התורה שנקראת מגילה כמו שכתוב **ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה** או כדברי ר' לוי שנאמרו ח' פרושיות ביום הקמת המשכן, פרוש כהנים, ופרשת לויים, פרוש טמאים, ופרשת שילוח טמאים, ופרשת אחרי מות, **עמוד ב** ופרשת שתויי יין, ופרשת נרות, ופרשת פרה אדומה.

ר"א אומר שרוב התורה בכתב ומיעוטה על פה שכתוב **אכתוב לו רובי תורתך כמו זר נחשבו**, ור' יוחנן סובר שהרוב על פה והמיעוט בכתב שכתוב **כי על פי הדברים האלה** ומה שכתוב **אכתוב רובי תורתך** זה בלשון תימה האם אכתוב רובי תורתך הלא כמו זר נחשבו, ור"א סובר שמה שכתוב **כי על פי הדברים האלה** זה משום הקושי ללומדה.

ר' יהודה בר נחמני מתורגמנו של ר"ל דרש בפסוק אחד נאמר **כתב לך את הדברים האלה** ובפסוק אחר **כתוב כי על פי הדברים האלה** ולמדו מזה שדברים שבכתב אסור לאמרם על פה ודברים שבעל פה אסור לכתבם, ואצל ר' ישמעאל שנו אלה אתה כותב ואין לכתוב הלכות.

ר' יוחנן אומר שהקב"ה כרת ברית עם ישראל שבביל דברים שבעל פה שכתוב על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל.

אין לומר שמעריבים בבית ישן מפני הכבוד שהרי רואים בשופר של תקיעות עו"ש שמתחילה היה בבית רב היהודי ואחריו בבית רבה ואחריו בבית ר' יוסף ואחריו בבית אבוי, אלא יש לומר שלא משנים את מקום העירוב שלא יחדשו שבאותו חצר מטלטלין ללא עירוב.

רב אומר שבני הנהר העליונים שותים מים תחילה ולשמואל התחתונים שותים תחילה, ולא נחלקו בדולים מהנהר שמי שרוצה ידלה, ונחלקו אם מותר להם לעשות סכר ולהשקות שדותיהם שלרב העליונים קודמים כי הם קרובים יותר למוצא המים, ולשמואל התחתונים שותים שהם אומרים שהנהר ילך כדרכו ומה ששינוי במשנה שבור הקרוב לאמת המים מתמלא ראשון שמואל מפרש לדעת רב שמדובר באמה שהולכת על פני הבור והחידוש הוא שלא יכולים לומר לו שיסכרו בורו שלא יפלו אליו המים וישקה כמותם מהנהר, קמ"ל שלא, ואמר רב הונא בר תחליפא שכיון שלא נפסק ההלכה כרב או כשמואל כל דאלים גבר.

רב שימי בר אשי ביקש מאבוי ללמוד עמו אמר לו שהוא עסוק בלימוד של עצמו אמר לו שילמד עמו בלילה אמר לו שהוא צריך להשקות אמר לו אני אשקה במקומך והסכים לו, וכשהלך להשקות אמרו לו העליונים שהתחתונים שותים קודם וכשהלך לתחתונים אמרו לו שהעליונים שותים קודם ובניתיים הוא סכר את אמת המים והשקה וכשבה לאבוי אמר אבוי עשית לי כרב ושמואל, ולא טעם אבוי מפירות אותה שנה.

בני בי תרמך כרו מים מהנהר שנוותא למעלה ועברו המים בשדותיהם ואח"כ חזרו לנהר ובאו העליונים לאבוי ואמרו לו שהמים נתקלים ולא זורמים כרגיל אמר להם שיכרו עמם יותר אמרו לו א"כ יתיכשו הפירות אמר להם שיסלקו עצמם מהנהר ויחזירו זרימתו כמו שהיתה.